

DKM 20.938 Tvis Kloster - Prøvegravningsrapport

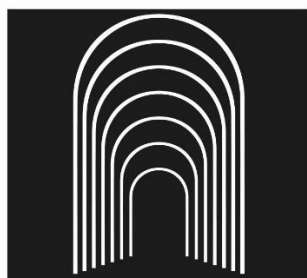
Tvis Sogn, Hammerum Herred, Ringkøbing Amt.

Sted Nr.: 180319-410

Slots- og Kulturstyrelsen Journalnummer: 19/02377-4

Fig. 1 F15, beskåret. Oversigtsbillede af forholdene i undersøgelsens enlige søgegrøft. Foto: Astrid Toftdal Jensen, Holstebro Museum.

HOLSTEBRO
m u s e u m

Museumsvej 2B 7500 Holstebro 96115010
www.holstebro-museum.dk info@holstebro-museum.dk

Indhold

Abstract	1
Undersøgelsens forhistorie	2
Administrative data	2
Topografi, terræn og undergrund.....	3
Målesystem.....	4
Udgravningsmetode.....	4
Kort om klosterøens historie	5
Undersøgelsens resultater	6
Konklusion	10
Anlægsliste	11
Anlægsbeskrivelse.....	11
Fundliste og –beskrivelse	12
Tegningsliste.....	12
Fotoliste	12
Litteratur	13

Abstract

I forbindelse med en mulig klimatilpasningsplan, ønskedes en vurdering af bevaringsforholdene for gravene på den fredede del af kirkegården ved Tvis Kloster. Der blev udlagt en enkelt søgegrøft, hvor der kunne konstateres en del grave. En kombination af talrige rødder fra træer i området, meget ensartet fyld i gravene og især et i forvejen ret højt grundvandsspejl gjorde erkendelsen af grave før knoglerne blev synlige besværlig. Der blev dog udtaget prøver fra to grave til yderligere undersøgelse og vurdering af hvorvidt en ændret og fluktuerende grundvandsstand i området vil skade gravene.

De fem erkendte grave i udgravningen lod sig kun bredt datere fra grundlæggelsen af klosteret i 1163 til opgivelsen af kirkegården i 1887.

Undersøgelsens forhistorie

I forbindelse med en klimatilpasningsplan for Holstebro Kommune, er det kommunens ønske at undersøge muligheden for at hæve vandstanden ved området for det middelalderlige cistercienserkloster og den efterfølgende kirkegård (Fredningsnummer 2104:83), i tilfælde af kraftigt nedbør. Det vil i givet fald hæve vandstanden periodisk helt op til kote 15, og formålet med den sonderende undersøgelse var således at afgøre, i hvilket omfang det vil skade de underjordiske fortidsminder.

I den forbindelse bad Holstebro Kommune Holstebro Museum om at udarbejde en arkivalisk kontrol, der blev udsendt den 30/10-2017. Dette mundede ud i et forslag til en arkæologisk undersøgelse, hvor der den 18. marts 2019 blev givet dispensation fra Slots- og Kulturstyrelsen til en sonderende arkæologisk undersøgelse på det fredede område. Inden dette var der blevet indhentet tilladelse fra Tvis Menighedsråd, der ejer jorden (7/3-2019), og Teknik og Miljø – Natur og Miljø ved Holstebro Kommune til udledning af oppumpet grundvand (8/3-2019).

Administrative data

Fig. 2 Undersøgelsesområdet markeret med rødt i kortets nederste højre hjørne. © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering.

Periode: Grøften blev trukket den 30/4-2019.

Mandskab: Martin Risvig, daglig leder og beretningsansvarlig (MR), Mette Klingenberg (MKL), udgravningsansvarlig. Astrid Toftdal Jensen, arkæolog. Tilstede fra naturvidenskabelig afdeling, Moesgård Museum til vejledning angående prøvetagning: Anna Tjelldén og Jacob Kveiborg. Frivillig detektorfører: Søren Fenger Olesen.

Institutioner: Holstebro Museum (DKM), Museumsvej 2B, 7500 Holstebro.

Bygherre: Holstebro Kommune, Kirkestræde 11, 7500 Holstebro.

Jordejer: Tvis Menighedsråd, Hovedgaden 1b, Tvis, 7500 Holstebro.

Maskinstation: Entreprenørfirmaet Markussen I/S, Hogagervej 4, 7500 Holstebro.

Topografi, terræn og undergrund

Fig. 3 Undersøgelsesområdet på de høje målebordsblade, før vandkraftsøen kom til. Klosteret lå, dengang som nu på en mindre ø.
© Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering.

Den fredede kirkegård ligger på en mindre ø, omgivet af Tvis å, der deler sig øst for undersøgelsesområdet og samler sig igen vest for. I dag løber den ud i den kunstige sø, Vandkraftsøen, øst for Holstebro By.

Vandkraftsøen er opdæmmet i starten af 1900-tallet, og før det løb Tvis Å ud i Storåen, få hundrede meter vest for undersøgelsesområdet.

Opdæmningen af vandkraftsøen har hævet grundvandsstanden i området noget, og det er dermed svært at vurdere, hvordan de topografiske forhold har været omkring klosteret og kirkegårdens funktionstid. De historiske kort, fra før opdæmningen, viser klosterøen, dels som eng og skov på det første matrikelkort fra starten af 1800-tallet, dels som agerjord uden angivelse af naturforhold på de høje målebordsblade i århundredets anden halvdel. I dag er klosterøen tilnærmelsesvist flad, med lavereliggende områder ned til åløbene, især på klosterets sydside.

Umiddelbart øst for den fredede kirkegård (F2104:83) ligger det fredede Tvis Kloster (F2104:82). Det berørte areal ligger inden for den førstnævnte fredning samt inden for kulturarvsareal (180319-398). Der er tidligere opsamlet enkelte genstande i området, hovedsageligt fra stenalderen. Derudover er der i området umiddelbart sydøst for øen udgravet et svært daterbart, større etskibet hus, formentligt fra middelalder eller renæssance samt flere aktivitetsspor, der ikke er afgrænset mod syd (180319-544). Yderligere sydøst for

Fig. 4 Med røde polygoner ses arealerne for de to fredede anlæg: Tvis Kloster (t.h.) og Tvis Kirkegård (t.v.). Med gul linje ses forslag til 20 m lang nord-syd orienteret søgegrøft. På baggrund af ortofoto forår 2018. © Styrelsen for dataforsyning og effektivisering.

dette, ned til en opgivet mergelgrav, er ved tidligere lejlighed påtruffet hulveje, dyrefolde/ælte- og tørrepladser samt middelalderlige teglovne (180319-394). Nogle af disse aktiviteter, hvis ikke dem alle, relaterer sig formentligt til klosterets funktion.

Undergrunden var, hvor det kunne erkendes lyst svagt leret sand, men var grundet gravene kun erkendt få steder. Det øverste, berørte muldrag var 20-30 cm tykt, men umiddelbart under dette fandtes stærkt omrodet muld fra kirkegårdsaktiviteten, mens den egentlige undergrund de steder, den blev erkendt, fandtes en lille meter under nuværende terræn. Vandet begyndte at trænge ind omkring kote 13,80, men syntes stedvist at være til stede højere oppe, måske i fylden for gravene.

Målesystem

Felt og anlægsspor er indmålt med Trimble totalstation, opstillet ud fra målepunkter afsat med RTK GPS i UTM32 (Euref89_DVR90).

Udgravningsmetode

Målet med undersøgelsen var at afklare bevaringsforholdene mellem kote 14,5 og kote 15, og af denne grund udlagdes en søgegrøft mellem disse to koter (Fig. 4).

Der blev udlagt en enkelt grøft i tilnærmelsesvis nord-sydlig retning, da det forventedes at gravene ligger øst-vest efter kristen skik. Grøfterne blev gravet med en gravemaskine på bælder med en 1,2 meter skovl.

Fig. 5, F5, beskåret: Situationsbillede i grøftens sydlige ende. Især i toppen var der en del rødder og her, på den lavest liggende del, begyndte vandet allerede at sive ind en halv meter under græsset. Foto: Astrid Toftdal Jensen, Holstebro Museum.

Der startedes mod syd, i den lavest liggende del, hvor vandet dog hurtigt begyndte at sive til nedefra.

Oversigtsforholdene var meget dårlige, men det var ikke i denne ende tydeligt, om der var tale om gravfyld eller potentielt opfyldningsjord. Grundet risikoen for at gøre skade på kulturlag fra klostertiden, hvis registrering ikke ville kunne lade sig gøre for vandet, forlængedes grøften mod nord, hvor der fandtes mere tydelige grave, der kunne følges nedad. Dette blev gjort i to tilfælde, men i begge tilfælde blev gravene først sikkert erkendt, da knoglerne blev blotlagt af maskinen.

Kort om klosterøens historie

Det begrænsede område, som øen udgør, har en meget rig historie og for overblik skal den her kort opridses. Prins Buris skænker, formentligt i 1162 eller 1163, sin fædrene gård til anlæggelse af et herrekloster af cistercienserordenen. Altså må man formode, at der allerede inden anlæggelsen af klosteret fandtes en stormandsgård fra tidlig middelalder, eller måske endnu ældre, på stedet. Klosteret udbygges middelalderen igennem til et firfløjet anlæg med en større treskibet kirke i nord. I årene efter reformationen overgår klosterbygningerne til privat ejerskab, og bruges som herregård. I løbet af 1600-tallet bliver vedligeholdelsen af den store klosterkirke for dyr, og der indrettes en ny kirke enten i vestfløjen af herregården, hvoromkring der anlægges den kirkegård, der i dette projekt er lagt en søgegrøft i, mens klosterkirken nedrives i 1698. I midten af 1700-tallet anlægges en ny hovedgård på stedet, der dog allerede i starten af 1800-tallet blev genstand for en større godsdeling. I årene frem til 1828 blev herregården nedrevet, men optræder på det første matrikelkort fra 1811. Kirken, der blev indrettet i herregårdens vestfløj, skulle stå i endnu et halvt

århundrede, inden man nedrev den i 1887 og i stedet byggede en kirke i den nærliggende Tvis landsby. Omkring denne periode må begravelser på klosterøen formodes at være ophørt helt. Fra 1800-tallets slutning og frem mod årtusindeskiftet var de eneste bygninger på øen møllen samt en bondegård, der først blev nedrevet omkring år 2000, østligst på øen. Klosterets centrale dele har tidligere været genstand for arkæologisk aktivitet, først af Nationalmuseet i 1885 og 1921, siden af Holstebro Museum i 1978-79.¹

Fig. 7 Grøftens placering vist med rødt midt i billedet, på det første matrikelkort fra 1811. Af dette fremgår det også, at området allerede før vandkraftsøen kom til havde karakter af eng, jævnfør signaturen.

Undersøgelsens resultater

Undersøgelsens formål var primært at afdække bevaringsforholdene i gravene, både i forhold til skeletterne, men også om der skulle være bevaret organisk materiale. De sidste begravelser fandt som nævnt sted i slutningen af 1800tallet, og allerede få år senere blev vandkraftsøen opdæmmet. Opdæmningen har hævet vandspejlet i søen tæt ved klosteret op til en meter, og det må formodes at grundvandsspejlet i hvert fald til dels er fulgt med. Derfor var det også nærliggende at antage at bevaringsgraden for de yngste grave var særdeles god, da nogle af gravene formodes at have ligget delvist anaerobt i hvert fald siden søens opdæmning, kun et par årtier efter begravelserne.

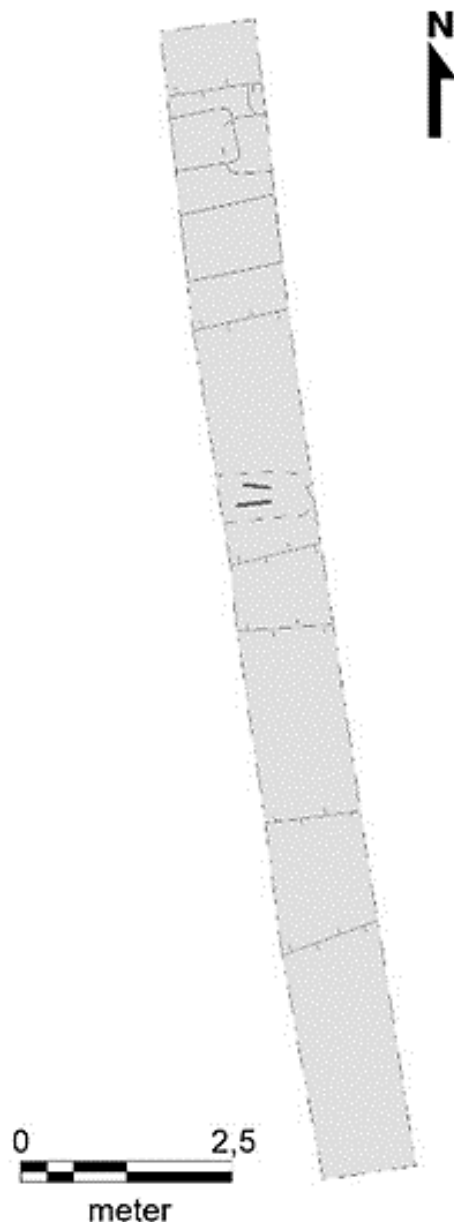

Fig. 6 Oversigt over grøften og de påtrufne anlægspor. Stiplede linjer markerer formodede forløb, mens hakkede linjer angiver niveauskifter. ©Holstebro Museum

¹ For en generel gennemgang af klosterøens historie, se Callesen 2011, s.16-26.

Ved påbegyndelsen af gravningen stod det klart, at en del rødder i toppen forhindrede oversigt i de øverste 30-40 cm jordlag. Det var ønsket at fritlægge og udgrave en eller to grave, hvorfra der skulle udtages prøver af knogler og organisk materiale.

Vandet begyndte at sive ind ca. en halv meter nede, omkring kote 13,8, og på dette niveau var det ikke muligt at erkende, om der her fandtes nedgravninger. Jorden var mørkebrun, og der fandtes en del mindre teglstensbrokker og indslag af lyst ler. Der forsøgte afrensninger, som dog måtte opgives grundet vandet. Trods nærheden til det middelalderlige kloster fandtes der ved de forsigtige afgravninger ikke fund af hverken keramik eller andet. Der blev heller ikke fundet løse knogler i fylden, som det måske kunne forventes, hvis der var tale om meget forstyrret kirkegårdsjord. Ved eftersøgende detektorafsøgning af jordbunkerne gjordes der heller ikke nævneværdige fund, udover mindre stykker jern, herunder en del søm.

Grundet de dårlige oversigtsforhold og risikoen for at ødelægge kulturlag, som vandet ville forhindre en ordentlig registrering af, indstilledes afsøgningen her, og niveauet blev nogenlunde fulgt over de næste seks meter, i håbet om, at der fremkom en grav i fladen, der forsigtigt kunne følges ned. Enkelte steder blev der gået lidt dybere, hvor vandet dog meget hurtigt begyndte at sive ind og umuliggjorde yderligere udgravning.

Fig. 10 F3. Forstyrrelser af oversigtsforhold grundet rødder, især i de øverste 30-40 cm, her i grøftens sydende. Foto: Astrid Toftdal Jensen, Holstebro Museum

Fig. 9 F5. Omtrentligt en halv meter under græsset begyndte vandet at pible ind fra undergrunden. Foto: Astrid Toftdal Jensen, Holstebro Museum

Fig. 8 F15. Grøftens sydlige del, set fra nordøst, hvor vandet står de steder der er gået under kote 13,8 over DNN. Foto: Astrid Toftdal Jensen, Holstebro Museum.

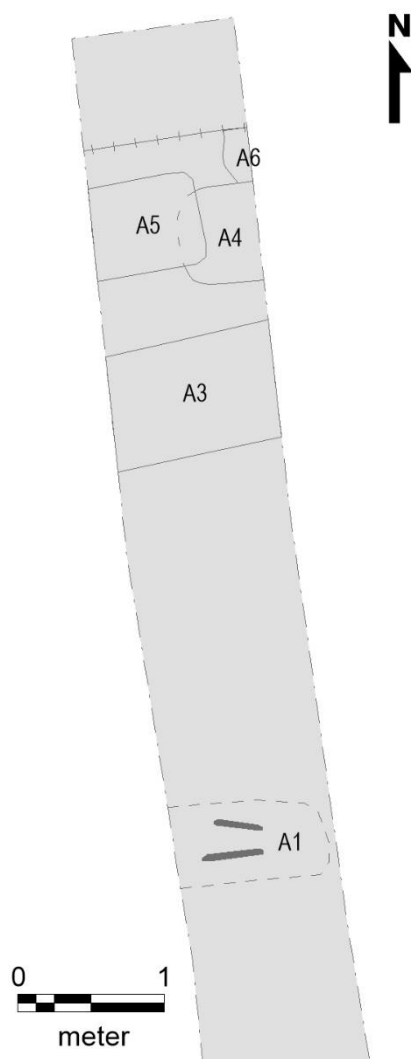

Fig. 11 Oversigt over de påtrufne grave i grøftens nordlige halvdel. Den hakkede streg nord for A6 markerer at der nord for denne ikke er gravet lige så langt ned. ©Holstebro Museum

Da der ikke var held med at se gravene i fladen forsøgt det, ca. midtvejs i grøften at grave dybere. Graven, der her blev påtruffet (A1) kunne ikke ses nedad i fladen, men blev først erkendt, da to lårbensknogler kunne ses. Den stiplede angivelse af gravens omrids er altså udelukkende baseret på et skøn. De to indmålte knogler var de eneste, der blev fundet, og der var tale om lårben. Det kan ikke udelukkes, bækkenet vest for og underbenene øst for blev bortgravet ved vores udgravning, men en afsøgning i bunkerne gav ikke noget resultat. Knoglerne var ikke ret godt bevaret, men skønnes at ligge in-situ, og under dem fandtes tynde træplanker, der formodes at være spor af kisten. Knoglerne blev påtruffet omkring kote 13,6.

Fig. 12 F7. Grav A1 ved fremkomsten af de to lårben, centralt i billedet. Foto: Astrid Toftdal Jensen, Holstebro Museum.

Dette var omtrentligt 90 cm under det nuværende overfladeniveau på kirkegården, og vandtilstrømningen var ret voldsom. Der blev forsøgsvis sat en pumpe til, men da vandet kom både nedefra og ud af feltets sider, var det ikke muligt at holde graven tør længe nok til en detaljeret registrering i flade og snit. Der blev taget prøver af kistebunden, og det højre, sydlige lårben blev hjemtaget. Graven dækkedes med opgravet undergrundssand.

Længere mod nord afgravendes der i et noget højere niveau og der påtræffedes i fladen, allerede omkring kote 14,2 et ret tydeligt fyldskifte på tværs af grøften (A3). Fyldskiftet kunne tydeligt udskilles fra det omkringliggende, ved iblandet lysere indslag af gult, let leret sand, muligvis fra undergrunden.

Fig. 14 F11. A3 i fladen, set fra vest. Foto: Astrid Toftdal Jensen, Holstebro Museum.

Fig. 13 A3 i profil i feltgrænsen, set fra vest. Den lyse fyld starter umiddelbart under græsset på kirtegården. Foto: Astrid Toftdal Jensen, Holstebro Museum.

A3 blev fulgt en halv meter ned, til kote 13,7, hvor der kom en del vand ind, og det blev opgivet at gå dybere. I feltgrænsen kunne det ses, at nedgravningen starter lige under græsset på den nuværende overflade. Bredden var den samme imod bunden, og selvom det selvfølgelig ikke kan udelukkes, at der ikke er tale om en grav, skønnes det dog mest sandsynligt.

Nord for denne igen fandtes to grave (A4 og A5), der blev erkendt omkring kote 14, og i første omgang så ud til at være en enkelt grav. Ved bunden af A4 var det dog tydeligt, at der var tale om to, idet A5 tydeligt udskilte sig i undergrunden vest for.

Fig. 15 F19. A4 i profil med overarmsknogler synligt i snittet. Til højre desuden en løs knogle i fylden over. Foto: Astrid Toftdal Jensen, Holstebro Museum.

Fig. 16 A4 i profilen og A5 i fladen. Til venstre ses A6, der skærer A4 og ikke er fritlagt i sin helhed. Foto: Astrid Toftdal Jensen, Holstebro Museum.

Der afgravedes forsigtigt i fladen, men igen blev det først erkendt at gravens bund var nået, da knogler dukkede op, denne gang i profilen omkring kote 13,80. Der var tale om overarms knogler og ribben, og idet kraniet ikke blev set, kan det tænkes at det er bortgravet af A5, der stadig var synlig i fladen vest for. I A4 fandtes desuden knogler i fylden, der kunne ses i profilen, og som ikke skønnes at stamme fra graven. Der

blev udtaget prøver af knoglerne fra A4, både af in-situ knoglerne fra bunden af graven, men også af en løsfunden rørknogle i fylden.

Da niveauet omkring kote 13,8 var lige omkring niveauet for grundvandsspejlet på udgravningstidspunktet, løb der gradvist vand til, og det blev besluttet ikke at forstyrre A5 mod vest og A6, der fandtes op mod den nordlige feltgrænse, yderligere. Detaljeret registrering ville ikke være mulig, og det vurderedes, at man risikerede at gøre mere skade end gavn.

Efter udgravning udlagdes et lag af sand, for at markere hvor der var gravet til, og grøften dækkedes igen.

Fig. 17 F30. Feltets nordende efter registrering, og inden for en halv time efter det blev afdækket. Foto: Astrid Toftdal Jensen, Holstebro Museum.

Konklusion

Udgravningen var, som flere gange nævnt meget besværliggjort af vand fra jorden. De påtrufne grave syntes at være mindst 70 cm under overfladeniveauet. A4 lå på overgangen mellem vådt og tør jord på udgravningstidspunktet, mens de resterende lå under grundvandsniveauet (omkring kote 13,8).

En påvirkning af grundvandsniveauet ville derfor skønnes at påvirke enkelte grave på kirkegården, hvor andre ligger under både det nuværende og det nye vandspejl. Bevaringsforholdene var ikke, den formentligt ret begrænsede alder i betragtning, umiddelbart ret gode. Grundet fraværet af fund var gravene svære at datere, og det kan ikke udelukkes, at der for de to, hvorfra der er taget prøver, er tale om kirkegårdens middelalderlige fase.

Gravenes kote svarer i øvrigt nogenlunde til tilsvarende grave udgravet ved tidligere lejlighed nord for Tvis Møllevej. Gravene her, påtruffet omkring kote 14, syntes særdeles velbevarede.²

Det var et ønske at afklare intensiteten af grave på kirkegården, hvilket grundet oversigtsforholdene kun vanskeligt lader sig gøre. Gravene blev først opdaget, når knoglerne kom frem, og der var kun kort tid til at registrere før vandet var løbet til. Det skønnes dog sandsynligt, at der fandtes grave i hele grøftens længde, for de steder der blev gravet dybt i den relativt smalle grøft fremkom gravene, i nordenden blev der endda erkendt fire grave på lige så mange meter. Hvis der var gået lige så dybt fra overfladen i den sydlige del, kan mønsteret meget vel have været det samme her.

For en nærmere vurdering af knoglernes bevaring afventes Afdelingen for Naturvidenskab på Moesgård Museums rapport.

Anlægsliste

A1	Grav	Jordfæstegrav, Trækiste	Middelalder-Nyere tid (1661 -)
A2	Udgår	Udgår	Udateret
A3	Grav	Jordfæstegrav	Middelalder-Nyere tid (1661 -)
A4	Grav	Jordfæstegrav	Middelalder-Nyere tid (1661 -)
A5	Grav	Jordfæstegrav	Middelalder-Nyere tid (1661 -)
A6	Grav	Jordfæstegrav	Middelalder-Nyere tid (1661 -)

Anlægsbeskrivelse

A1: Ikke fuldt afdækket grav, erkendt ved tilstedeværelsen af 2 lårbensknogler og rester af formodet kistebund. Gravens alder er ukendt. Prøve udtaget af både knogler og træ. Bundkote: Omkring 13,6.

A3: Grav erkendt, men ikke gravet i bund. Mørbrunt muldet fyldt med lyse indslag af letleret sand. Gravens nedgravning kunne følges lige fra umiddelbart under græsset. Bundkote: Ukendt, fulgt ned til kote 13,75.

A4: Grav erkendt ved knogler i profilen, hvor nedgravningen også kunne ses. Prøver udtaget af både in-situ knogler, og en rørknogle i fylden. Graven er formentligt skåret af Både A5 og A6. Bundkote: ca. 13,8.

---

² Se prøvegravningsrapport for DKM 20.926 Tvis Møllevej.

A5: Grav, hvor østenden er erkendt i fladen vest for A4, ikke nærmere undersøgt. Bundkote: Ukendt, indmålt i fladen omkring kote 13,8. Skærer formentligt A4.

A6: Sparsomt afdækket grav i feltets nordende. Skærer A4s nordlige afgrænsning. Bundkote: Ukendt, indmålt i fladen omkring kote 14.

Fundliste og –beskrivelse

Hjemtaget prøvemateriale hjemtaget af, og opbevares på, Naturvidenskabelig Afdeling på Moesgård Museum. Bortset fra disse gjordes ikke nogle fund.

Tegningsliste

Grundet det tilstrømmende vand og frygt for, at man ville have trådt noget i stykker i grøftens bund blev der ikke tegnet profiler af grøftens sider.

Fotoliste

1/F1	Oversigtsfoto inden udgravning, SF: NØ		digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F2	Oversigtsfoto inden udgravning, SF: NØ		digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F3	Situationsfoto rødder i sydenden af grøften, SF: SØ		digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F4	Situationsfoto, SF S		digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F5	Situationsfoto, vand i grøften, SF S		digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F6	Grav A1 med vand i grøften, SF: V	A1	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F7	Grav A1 med vand i grøften, SF: V	A1	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F8	Kistetræ fra A1 optages	A1	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F9	Grav A1 med vand i grøften, SF: V	A1	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F10	Situationsfoto, vand og pumpe.		digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F11	A3 i fladen, SF: V	A3	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F12	A3 i flade og profil, SF: V	A3	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F13	Der graves ned i A3, SF: V	A3	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F14	Situationsbillede, vand i grøften. SF: NV		digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen

1/F15	Situationsbillede, vand i grøften. SF: NV		digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F16	Profil, A3 SF: V	A3	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F17	Profil, A3 SF: V	A3	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F18	Profil, A4, SF: v	A4	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F19	Profil, A4, SF: v	A4	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F20	Profil, A4, SF: v	A4	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F21	Armknogle fra A4, hjemtaget af Momu	A4	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F22	Armknogle fra A4, hjemtaget af Momu	A4	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F23	A4 i snit, A5 i flade, A6 ses til venstre i billedet, SF: V	A4, A5, A6	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F24	A4 i snit, A5 i flade, A6 ses til venstre i billedet, SF: V	A4, A5, A6	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F25	Situationsfoto		digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F26	Situationsfoto		digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F27	A4 og A6 i snit, SF: V	A4, A6	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F28	A4 og A6 i snit, SF: V	A4, A6	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F29	A4 og A6 i snit, SF: V	A4, A6	digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen
1/F30	Situationsfoto, grøftens bund.		digitalt foto	30-04-2019	Astrid Toftdal Jensen

Litteratur

Callesen, Frederik: *Tvis Kloster – det centrale bygningskompleks belyst gennem ældre arkæologiske udgravninger*. Højbjerg 2011.